

Богадъорова В.С. Суспільно-географічні дослідження сучасних форм господарювання на селі / В.С. Богадъорова // Географія та екологія: наука і освіта: матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції (з міжнародною участю), м. Умань, 19-20 квітня 2018р. / відп. ред. О.В. Браславська. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. – С. 37-43.

УДК 911.3:33

*Богадъорова В.С.
аспірант кафедри соціально-
економічної географії,
спеціальності 106 Географія
Херсонського державного університету
VBohadorova@ksu.ks.ua*

СУСПІЛЬНО-ГЕОГРАФІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ НА СЕЛІ

Становлення та розвиток конкурентоспроможного виробництва в регіоні безпосередньо пов'язані з структурними зрушеннями, що відбуваються у сільському господарстві. Трансформація галузі в більшості досліджень визначається як складний багатоаспектний процес, який охоплює зміни способів господарювання, форм власності, напрямів природокористування, структури та спеціалізації сільськогосподарського виробництва, демографічних процесів та екологічної ситуації [3]. Важливим у підвищенні конкурентоспроможності аграрної сфери є вдосконалення структури, спеціалізації та територіальної організації сільськогосподарського виробництва. Традиційну регіональну спеціалізацію не можна вважати завершеною. Розміщення сільськогосподарського виробництва має узгоджуватись, насамперед із конкурентними перевагами територіальної структури, а також з кон'юнктурою аграрного ринку.

Початок формування багатоукладності на селі припадає на початок 90-х років ХХ ст., коли внаслідок реорганізації великих сільськогосподарських підприємств державної форми власності почали формуватися перші фермерські господарства та підприємства ринкового типу, значно розширили своїх земельні ділянки селянські господарства. Розпаювання земель сприяло збільшенню кількості цих форм господарювання та посилення процесів

подрібнення господарювання на селі, що, в свою чергу, відзначилося на посиленні процесів подрібненості землеволодінь. Це спричинило зменшення загальної ефективності виробництва сільськогосподарської продукції. Особливо великого занепаду отримало тваринницьке виробництво, яке потребує значних затрат матеріальних та людських ресурсів.

Серед основних форм господарювання, які на сьогодні існують в сучасній системі сільськогосподарського виробництва є: сільськогосподарські підприємства фермерські господарства та господарства населення.

Господарства населення є господарствами, які мають сільськогосподарський виробничий профіль і використовують для цього землю як виробничий ресурс або просторову базу для розміщення виробництва, в яких робітник і підприємець поєднані в одній особі.

Фермерське господарство – це форма вільного підприємництва, що функціонує в межах недержавного укладу, зі створенням юридичної особи з використанням приватного та орендованого майна та інших засобів виробництва на основі праці засновника та членів його родини з можливістю залучення найманих працівників, які виявили бажання виробляти товарну сільськогосподарську продукцію, займатися її переробкою, реалізацією чи іншими видами агробізнесової діяльності з метою отримання прибутку.

Сільськогосподарські підприємства (окрім фермерських господарств) являють собою різноманітні за формою власності суб'єкти господарювання. До господарських товариств відносять підприємства, установи, організації, «створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їх майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку» [2].

Під впливом трансформації відносин власності відбуваються зміни в територіальній організації виробництва, тобто зміни співвідношення між основними видами сільськогосподарської продукції, яка виробляється в регіоні, що спричиняє “розмивання” спеціалізації аграрного виробництва. З відродженням та набуттям нових рис таких форм господарювання як «особисті

господарства населення» «фермерські господарства» ці та інші зміни (якими супроводжується зміна форм власності) загострюються, що потребує всебічного вивчення, як з економічної точки зору, так і з суспільно-географічної [1].

Останні десятиріччя досить активно проводяться дослідження соціально-економічних аспектів розвитку як сільського господарства в цілому, так і окремих його структур. Додамо, що різні аспекти функціонування сучасних форм господарювання (господарства населення, фермерські господарства та сільськогосподарські підприємства) досліджували О.А.Богущий, В.С.Дієсперов, М.Г.Ігнатенко, З.І.Калугіна, О.О.Комліченко, В.П.Нагірна, О.М.Онищенко, М.Д. Пістун, П.Т.Саблук, О.М.Шпичак, В.О.Юрчишин, В. Кулинич, В. Горьовий та інші.

Слід відмітити, що серед виробників сільськогосподарської продукції основним має бути розгляд сільськогосподарських підприємств та фермерських господарств, як виробників товарної сільськогосподарської продукції, більшість продукції яких реалізується на ринок та на переробні підприємства, хоча частка господарств населення у виробництві сільськогосподарської продукції (зокрема тваринницького походження) протягом останніх років перевищує показники виробництва в громадському секторі.

Як свідчать багаточисленні дослідження вчених світу, високі економічні показники виробництва в фермерських господарствах можуть бути досягнуті завдяки науково обґрунтованій побудові свого господарства, що полягає у визначенні раціональної спеціалізації, яка враховує місце розташування фермерського господарства та агрокліматичні умови, крім того, раціональні розміри землекористування та оптимальна кількість необхідних засобів виробництва

Необхідно звернути увагу на те, що для господарств населення характерні деякі негативні прояви функціонування, в тому числі соціальні: завищена витрата робочої сили в розрахунку на одиницю виробленої продукції в цілому, в тому числі праці членів сімей підліткового віку, слабка технічна

озброєність праці тощо. Разом з тим вважаємо, що хоча господарства населення і не можуть вважатися стратегічним напрямом для створення сучасного цивілізованого сільського господарства, проте вони є ланкою аграрного сектору економіки, що виявила в період реформування певні позитивні риси.

Отже, розвиток АПК в сучасних умовах економічного реформування ставить нові вимоги та завдання суспільно-географічних досліджень. Вважаємо, що поєднання в географічному підході фізико-географічних та суспільно-географічних методів дослідження найбільш повною мірою дозволять обґрунтувати напрями розвитку і узгодженого співіснування різних форм господарювання.

Список використаних джерел: 1. Богадьорова Л. М. Роль господарств населення в соціально-економічному розвитку сільської місцевості / Л. М. Богадьорова. // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія географічні науки. – 2017. – С. 22–26.

2. Заячук М. Д. До питання класифікації фермерських господарств Херсонської області / М. Д. Заячук // Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення: матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Херсон, 5-6 жовтня 2017 р. / [за загальною редакцією І. Пилипенка, Д. Мальчикової] – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017 с. 81-83

3. Саркісов А. Особливості розвитку різних форм господарювання в АПК Херсонської області / А. Саркісов. // Часопис соціально-економічної географії. – 2009. – С. 188–193.